

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Європейська інтеграція»

Рівень освіти	перший (бакалаврський)
Спеціальність	D4 Публічне управління та адміністрування
Освітня програма	Публічне управління та адміністрування
Тривалість викладання	1-й семестр (2 чверть)
Кількість кредитів	3 кредити ЄКТС (90 годин)
Заняття:	
лекції:	3 години на тиждень
практичні:	2 години на тиждень
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»: <https://do.nmu.org.ua/course/view.php?id=7861>

Кафедра, що викладає: державного управління і місцевого самоврядування (ДУМС)

Викладач:

Баштанник Віталій Володимирович

д.держ.упр., професор, професор кафедри

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Bashtannyk/Bashtannyk.php>

E-mail: Bashtannyk.V.V@nmu.one

Кравцов Олег Валентинович,

к.хім.н., доцент, доцент кафедри

Персональна сторінка

<https://palsg.nmu.org.ua/ua/kafedra/teachers/Kravtsov/Kravtsov.php>

E-mail: Kravtsov.ol.v@nmu.one

1. Анотація до курсу

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Європейська інтеграція» є європейська інтеграція.

Під час вивчення цієї дисципліни Ви ознайомитесь із теоретичними засадами європейської інтеграції; дізнаєтесь про історію європейської інтеграції після Другої світової війни та Європейським Союзом у наш час; опануєте основи міжнародного правопорядку, міжнародного публічного управління та міжнародної і національної безпеки. У Вас буде можливість розвинути та продемонструвати *навички* використання основних методів прогнозування для формування гіпотез і припущень про майбутні тенденції розвитку глобалізованого світу, підготовки обґрунтованих пропозицій в проекти управлінських рішень, які мають за мету адекватну відповідь на загрози національним інтересам.

2. Мета та завдання курсу

Мета дисципліни – формування у здобувачів вищої освіти комплексу теоретичних знань у сфері європейської інтеграції, що має забезпечити здатність приймати рішення у складних і непередбачуваних умовах глобальних трансформацій.

Завдання курсу:

– *знати і розуміти:* механізми, методи та інструменти європейської публічної політики та глобального врядування; сутність, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки між національними та наднаціональними явищами і процесами, необхідність врахування цих зв'язків при розробці та реалізації заходів публічного управління та адміністрування у сфері забезпечення безпеки; процеси, що відбуваються у сферах міжнародної та європейської безпеки в контексті глобальних трансформацій; поняття кризових явищ у сферах міжнародної та європейської безпеки, що є підставами для міжнародного та державного втручання з метою врегулювання ситуації; інституційні засади європейської інтеграції, чинники які визначають її особливості, а також про принципи, предмет, суб'єкти та завдання; підходи, технології, методи, способи інтеграційного процесу; цілі, завдання, критерії, суб'єкти, об'єкти та складові стратегічного управління у сфері євроінтеграції;

– *вміти:* *використовувати* основні методи прогнозування для формування гіпотез і припущень про майбутні тенденції розвитку глобалізованого світу; *критично осмислювати* проблемні питання розвитку глобалізованого світу, а також публічного управління процесами та відносинами у сфері європейської інтеграції, у процесі публічного управління та адміністрування у сфері забезпечення вступу України до ЄС, розробки пропозицій, що забезпечують реалізацію державної інтеграційної політики; *аналізувати* розвиток процесів у сферах міжнародної та європейської економічної інтеграції, *ідентифікувати проблеми та обґрунтовувати* необхідність їх вирішення, *добирати* для цього необхідну та релевантну кількісну і якісну інформацію, *робити* обґрунтовані та неупереджені висновки на основі аналізу даних; *ідентифікувати* мотиви та інтереси суб'єктів міжнародних відносин у процесі формування та впровадження заходів публічного управління та адміністрування у сфері євроінтеграції; *аргументувати* результати досліджень громадськості; *готувати* обґрунтовані пропозиції в проекти управлінських рішень, які мають за мету адекватну відповідь на загрози національним інтересам.

3. Результати навчання

Дисциплінарні результати навчання:

– *Знати і розуміти* основи і принципи європейської інтеграції на основі вивчення оригінальних текстів договорів про ЄС, досліджувати етапи розвитку європейської ідеї, історії створення, розвитку та тенденцій розвитку Європейського Союзу – на основі аналізу європейських джерел (англомовних, або виданих іншими мовами ЄС), вміти аналізувати по першоджерелам вплив глобалізаційних процесів на розвиток ЄС та України, основні виклики, які стоять сьогодні перед ЄС та Україною

– *Знати та розуміти* структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування на рівні інституціональної структури ЄС, *інтерпретувати та застосовувати* основні методи прогнозування змін інституціональної структури ЄС для формування гіпотез і припущень про майбутні тенденції розвитку глобалізованого світу, вміти попереджати й нейтралізувати виклики і загрози національним інтересам України в межах своєї професійної компетенції

– *Знати* стандарти, принципи та норми діяльності у сфері публічного управління та адміністрування у праві ЄС, *демонструвати* здатність критично осмислювати положення правових актів ЄС та нормативного регулювання публічного управління процесами та відносинами у сфері європейської інтеграції як базової передумови ефективного управління інноваціями, ресурсами, підготовки у процесі публічного управління та адміністрування у сфері забезпечення євроінтеграційного курсу

– *Знати і розуміти* основи і принципи європейської інтеграції на основі вивчення оригінальних текстів договорів про ЄС, досліджувати етапи розвитку європейської ідеї, історії створення, розвитку та тенденцій розвитку Європейського Союзу – на основі аналізу

європейських джерел (англомовних, або виданих іншими мовами ЄС), вміти аналізувати по першоджерелам вплив глобалізаційних процесів на розвиток ЄС та України, основні виклики, які стоять сьогодні перед ЄС та Україною

– *Знати та розуміти* структуру та особливості функціонування сфери публічного управління та адміністрування на рівні інституціональної структури ЄС, *інтерпретувати та застосовувати* основні методи прогнозування змін інституціональної структури ЄС для формування гіпотез і припущень про майбутні тенденції розвитку глобалізованого світу, вміти попереджати й нейтралізувати виклики і загрози національним інтересам України в межах своєї професійної компетенції

4. Структура курсу

Тижні	Тематика занять	Вид занять	Ресурси	Оцінка
1	Вступ до курсу Мета, завдання, результати Політика курсу Навчальні матеріали Система та критерії оцінювання	Лекція	Силабус Презентація курсу Методичні рекомендації Рекомендовані джерела ККР для проведення заліку	–
	Тема 1. Європейська інтеграція		Презентація за темою Рекомендовані джерела	–
	Практичне заняття «Теоретичні засади європейської інтеграції»	Практичне заняття	Методичні рекомендації	0-2
2	Тема 2. Принципи і концепти європейської інтеграції	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	–
	Практичне заняття 2. «Інституціональна структура ЄС та набуття членства в ЄС»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-2
3	Тема 3. Інституціональна побудова ЄС	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	–
	Практичне заняття «Інституціональна структура ЄС та набуття членства в ЄС»	Практичне заняття	Методичні рекомендації Спеціалізовані веб-ресурси	0-3
4	Тема 4. ЄС та країни-члени: особливості розподілу повноважень	Лекція	Презентація за темою Рекомендовані джерела Спеціалізовані веб-ресурси	–
	Презентація результатів виконання індивідуального завдання з розроблення інтегрованої моделі національної стратегії «Україна – європейська держава».	Практичне заняття	Методичні рекомендації	0-3
5	Підсумкове тестування	Лекція	MS Forms	0-60
	Підведення підсумків вивчення дисципліни	Практичне заняття	Силабус ККР для проведення іспиту Анкети у MS Forms	–

Індивідуальне завдання полягає у розробленні та захисті здобувачами вищої освіти есе за обраною темою.

Форма проведення: розроблення, презентація та захист (відповіді на запитання, дискусія) індивідуального завдання перед аудиторією (бажано використовувати MS PowerPoint).

Зміст завдання: До індивідуального завдання висуваються певні вимоги. По-перше, воно має характеризуватися чіткою структурою згідно з визначеним планом. По-друге, завдання повинно логічно висвітлювати питання, яке розглядається. По-третє, воно повинно мати узагальнюючий характер оцінок подій, явищ. По-четверте, характеризуватися чіткою аргументацією висновків з усіх поставлених питань.

Під час презентації і захисту результатів виконання індивідуальних завдань у межах практичних занять передбачено процедуру peer-assessment (оцінювання з боку інших здобувачів освіти).

5. Технічне обладнання та/або програмне забезпечення

На лекційних заняттях обов'язково мати з собою гаджети зі стільниковим інтернетом.

Активованій аккаунт університетської пошти (student.i.p@nmu.one) на Microsoft Office365.

Перевірений доступ з ПК чи мобільного гаджету до застосунків Microsoft Office: Teams, Moodle.

Інстальований на ПК та мобільних гаджетах пакет програм Microsoft Office (Word, Excel, Power Point).

6. Система оцінювання та вимоги

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова шкала	Інституційна шкала
90 – 100	відмінно
74-89	добре
60-73	задовільно
0-59	незадовільно

Загальні критерії досягнення результатів навчання відповідають описам 7-го кваліфікаційного рівня НРК.

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати **підсумкову оцінку** з навчальної дисципліни **на підставі поточного оцінювання знань** за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та виконання і захисту практичних робіт складатиме не менше 60 балів. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Теоретична частина оцінюється за результатами *поточного тестування* під час лекції на шостому тижні (див. табл. розділу 4). Поточний тест складається з 30 тестових запитань одного типу (одна правильна відповідь з чотирьох варіантів відповідей), за кожне питання можна отримати 2 бали. Загалом за поточне тестування отримується **максимум 60 балів**.

Практична частина оцінюється за результатами:

– виконання *практичних завдань*, які виконуються під час практичних занять: розподіл за тематикою занять та розподіл балів див. у табл. розділу 4; при несвоєчасному виконанні практичних завдань оцінка знижується вдвічі; загалом за виконання практичних завдань отримується максимум 20 балів.

– виконання, *публічної презентації* та захисту (відповіді на запитання, дискусія) результатів індивідуального завдання, зміст якого описано у розділі 4; за результатами публічної презентації отримується максимум 20 балів.

У сумі за практичну частину курсу при поточному оцінюванні отримується **максимум 60 балів**.

Отримані бали за теоретичну частину та практичні роботи додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

Розподіл максимальної кількості балів за складовими поточного контролю:

Теоретична частина	Практична частина	Разом
60	40	100

5.3. Критерії оцінювання підсумкової роботи. У випадку якщо здобувач вищої освіти за поточною успішністю отримав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку проводиться **підсумкове оцінювання**. Якщо здобувач не здав у письмовій формі виконаних індивідуальних завдань, він отримує незадовільну підсумкову оцінку з дисципліни.

Іспит проводиться у вигляді комплексної контрольної роботи, яка складається з **30 тестових завдань**, одна правильна відповідь оцінюється в 2 бали (**разом 60 балів**). Отримані бали за тести додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за підсумковою роботою здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.

7. Політика курсу

6.1. Політика щодо академічної доброчесності. Академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для опанування результатами навчання за дисципліною і отримання задовільної оцінки з поточного та підсумкового контролів. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів) що можуть використовуватися в освітньому процесі. Політика щодо академічної доброчесності регламентується відповідними нормами «Положення про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»:

https://old.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/Положення_запобіг_виявл_плагіат-2025.pdf.

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.

Політика щодо використання штучного інтелекту під час опанування курсу регламентується відповідними нормами «Політики щодо використання штучного інтелекту в діяльності Національного технічного університету «Дніпровська політехніка»:

https://old.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/Політика_III_2025.pdf.

6.2. Комунікаційна політика.

Здобувачі вищої освіти повинні мати активовану університетську пошту.

Обов'язком здобувача вищої освіти є перевірка один раз на тиждень (щонеділі) поштової скриньки на НТУ Microsoft Office та відвідування групи дисципліни у Microsoft Teams.

Рекомендуємо створити профілі та підписатися на сторінку кафедри державного управління і місцевого самоврядування у Facebook:

<https://www.facebook.com/kafedra.publicmanagement/>.

Протягом тижнів самостійної роботи обов'язком здобувача вищої освіти є робота у рамках дисципліни дистанційно у застосунку Microsoft Teams та на корпоративній платформі Moodle (www.do.nmu.org.ua).

Усі письмові запитання до викладача стосовно дисципліни мають надсилатися на університетську електронну пошту або до групи у Microsoft Teams.

6.3. Політика щодо перескладання.

Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).

6.4. Відвідування занять.

Для здобувачів вищої освіти денної форми відвідування занять є обов'язковим.

Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності.

Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту.

Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи.

Здобувачу вищої освіти, чий стан здоров'я є незадовільним і може вплинути на здоров'я інших здобувачів вищої освіти, буде пропонуватися залишити заняття (така відсутність вважатиметься пропуском з причини хвороби).

Оцінки неможливо отримати під час консультацій або інших додаткових годин спілкування з викладачем. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись дистанційно - в онлайн-формі, за погодженням з викладачем.

6.5. Політика щодо оскарження оцінювання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань він може оскаржити виставлену викладачем оцінку у встановленому порядку.

6.6. Зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті. Здобувачі вищої освіти мають право на зарахування результатів навчання, які отримані у неформальній освіті, за окремими темами або видами навчальної активності із попереднім погодженням з викладачем дисципліни та гарантом освітньої програми. Визнання результатів здійснюється за наявності відповідних сертифікатів.

6.7. Участь в анкетуванні. Наприкінці вивчення курсу та перед початком сесії здобувачам вищої освіти буде запропоновано анонімно заповнити електронні анкети (MS Forms). Посилання на форму буде розміщено у Teams курсу. Заповнення анкет є важливою складовою вашої навчальної активності, що дозволить оцінити дієвість застосованих методів викладання та врахувати ваші пропозиції стосовно покращення змісту навчальної дисципліни.

Рекомендовані джерела інформації

Основні

1. Європейський Союз затвердив Дорожню карту для взаємодії з громадянським суспільством України <https://euprostir.org.ua/stories/141282>
2. Посилання на офіційний веб-сайт Кабінету Міністрів, розділ «Євроінтеграція» <https://www.kmu.gov.ua/tag/yevrointegraciya>
3. 3. Посилання на веб-сайт «Євроінтеграційний портал» <https://euua.kmu.gov.ua/shlyahdoEU>
4. Посилання на сайт робочої групи East StratCom <https://euvsdisinfo.eu/>
4. Про схвалення Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018— 2021 роки, Розпорядження від від 25 жовтня 2017 р. № 779-р <https://www.kmu.gov.ua/npas/250383204>
5. Про схвалення Стратегії комунікації з питань європейської інтеграції України на період до 2026 року, Розпорядження від 09 грудня 2022 р. № 1155-р <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-skhvalennia-stratehii-komunikatsii-z-pytanievropeiskoi-intehratsii-ukrainy-na-period-do-2026-t91222> 51
6. Стратегічні комунікації у фокусі співробітництва Україна – ЄС – НАТО в сучасних умовах. Центр глобалістики «Стратегія ХХІ». Київ. 2019. 30 с.
7. Стратегія інформаційної безпеки України. Затверджено Указом Президента України від 28 грудня <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/685/2021#Text> 9. 2021 року № 685/2021.
8. Євроінтеграція, міжнародне публічне управління та безпека: навчально-методичний посібник для самостійної роботи для магістрів спеціальності: 281 „Публічне управління та адміністрування / уклад. Птахіна О.М. Старобільськ : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2018.

Нормативні документи

1. Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 черв. 1996 р. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
2. Про Збройні Сили України : Закон України від 6 груд. 1991 р. № 1934-XII. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
3. Про оборону України : закон України від 6 груд. 1991 р. № 1932-XII. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
4. Про національну безпеку України : Закон України від 21 черв. 2018 р. № 2469-VIII. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
5. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України від 5 бер. 1998 р. № 183/98. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
6. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вер. 2015 р. «Про нову редакцію Воєнної доктрини України» : указ Президента України від 2 вер. 2015 р. № 555/2015. URL: <http://www.president.gov.ua>.
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію національної безпеки України» : указ Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021. URL: www.president.gov.ua.
8. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року «Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року»: указ Президента України від 11 серпня 2021 р. № 347/2021. URL: www.president.gov.ua.
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України»: указ Президента України від 15 березня 2016 р. № 96/2016. URL: www.president.gov.ua.
10. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 жовтня 2021 року «Про Стратегію інформаційної безпеки»: указ Президента України від 28 грудня 2021 р. № 685/2021. URL: www.president.gov.ua.
11. Про схвалення Стратегії розвитку оборонно-промислового комплексу України на період до 2028 року: розпорядження Кабінету Міністрів України від 20 червня 2018 р. № 442-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>.

12. Статут ООН і Статут Міжнародного Суду від 26 трав. 1945 р. (в редакції від 16 вер. 2005 р.). URL: <http://www.rada.gov.ua>.
13. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: <http://www.rada.gov.ua>.
14. Консолідовані версії Договору про Європейський Союз та Договору про функціонування Європейського Союзу. URL: <http://www.eurodocs.sdla.gov.ua>
15. Декларація Р.Шумана.1950 р. - URL: https://european-union.europa.eu/principles-countries-history/history-eu/1945-59/schuman-declaration-may-1950_en//
16. Договір про заснування Європейського об'єднання вугілля і сталі. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3Axy0022/>
17. Договір про заснування Європейського економічного співтовариства, 1957. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:11957E/TXT//>
18. Консолідована редакція Договору про заснування Європейського співтовариства з атомної енергії. - URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2016:203:TOC>
19. Єдиний Європейський Акт, 1987. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/sea/sign?locale=en/>
20. Договір про Європейський Союз, 1992 р., Маастрихт. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:1992:191:TOC>.
21. Амстердамський договір про внесення змін до Договору про Європейський Союз, Договорів про заснування Європейських Співтовариств та деяких пов'язаних актів. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=celex%3A11997D%2FTXT/>
22. Договір у Ніцці про внесення змін до Договору про Європейський Союз, Договорів про заснування Європейських Співтовариств та деяких пов'язаних актів – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:12001C/TXT>
23. Лісабонський договір про внесення змін до Договору про Європейський Союз і Договір про заснування Європейського Співтовариства, підписаний у Лісабоні 13 грудня 2007 р. – URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=OJ:C:2007:306:TOC/>
24. Угода про асоціацію між Україною та ЄС : Закон України від 16 вересня 2014 року № 1678-VI. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1678-18/paran2#n2>.

Додаткові

1. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали ХХ наук.-практ. конф. 18 травня 2023 р., м. Дніпро / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Дніпро: НТУ ДП, 2023.
2. Актуальні проблеми європейської та євроатлантичної інтеграції України : матеріали ХІХ наук.-практ. конф. 16 червня 2022 р., м. Дніпро / за заг. ред. Л. Л. Прокопенка. Дніпро: НТУ ДП, 2022.
3. Beckmann A., Vykhov V. Assessing the Environmental Impacts of The War in Ukraine. WWF, <https://wwf.org/our-offices/ukraine/assessing-the-environmentalimpacts-of-the-war-in-ukraine>.
4. Дедей В. Близько третини України потенційно заміновано – Міноборони. Дзеркало тижня, 10 вересня 2023р., <https://zn.ua/ukr/war/blizko-tretiniukrajini-potentsijno-zaminovano-minoboroni>
5. Дайджест ключових наслідків російської агресії для українського довкілля за 9-15 лютого 2023 року. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, 17 лютого 2023р., <https://mepr.gov.ua/dajdzhest-klyuchovyhnaslidkiv-rosijskoyi-agresiyi-dlya-ukrayinskogo-dovkillya-za-9-15-lyutogo-2023-roku>.
6. 20 млн тонн викидів за рік. Війна росії проти України віддаляє світ від кліматичної нейтральності. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, 28 вересня 2023р., <https://mepr.gov.ua/120-mln-tonn-vykydiv-za-rik-vijnarosiyi-proty-ukrayiny-viddalayave-svit-vid-klimatichnoyi-nejtralnosti>.
7. Kanev R. The Russian war in Ukraine and the Green Deal. EURACTIVE, 8 March 2023, <https://www.euractiv.com/section/europe-s-east/opinion/the-russian-war-in-ukraine-and-the-green-deal>.
8. Meredith S. The Ukraine war has upended the energy transition – and it's not good news for the planet. CNBC, 20 May 2022, <https://www.cnbc.com/2022/05/20/ukraine-crisis-what-does-russias-war-mean-for-global-climate-goals.html>

9. Nahm J. M., Miller S. M., Urpelainen J. G20's US\$14-trillion economic stimulus reneges on emissions pledges. Nature, 2 March 2022, <https://www.nature.com/articles/d41586-022-00540-6>.
10. Belousova K. War in Ukraine cannot be an excuse to delay the Green Deal, - the European Commissioner. EcoPolitic, 3 June 2022, <https://ecopolitic.com.ua/en/news/vijna-v-ukraini-ne-mozhe-butivipravdanniam-dlyazatrimki-zelenoi-ugodi-ievrokomisar-2>.
11. Samandari H., Pinner D., Bowcott H., White O. (2022). The net-zero transitions in the wake of the war in Ukraine: A detour, a derailment, or a different path? McKinsey, 19 May <https://www.mckinsey.com/business-functions/sustainability/ourinsights/the-net-zero-transition-in-the-wake-of-the-war-in-ukraine-a-detour-aderailment-or-a-different-path>.
12. First Energy storage day. Енергобезпека та декарбонізація, <https://dtek.com/first-energy-storage-day/> 16. Energy Storage System by KNESS - перша промислова система накопичення енергії створена в Україні. KNESS, <https://kness.energy/news/energystorage-system-by-kness-persha-promislova-sistema-nakopichennya-energii-stvorena-vukraini>.
13. Сектор відновлюваної енергетики України до, під час та після війни. Центр Разумкова, 11 листопада 2023р., <https://razumkov.org.ua/en/articles/ukrainesrenewable-energy-sector-before-during-and-after-the-war>.
14. CO2 emissions intensity of GDP, 1990-2021. IEA, <https://www.iea.org/dataand-statistics/charts/co2-emissions-intensity-of-gdp-1990-2021>.
15. Tiseo I. Carbon dioxide emission intensity in Europe from 2000 to 2022. Statista, 28 August 2023, <https://www.statista.com/statistics/1409230/europe-co2emission-intensity-by-region>.
16. CO2 emissions (metric tons per capita). World Bank, Which market is the most attractive for energy transition investment? ClimateScope by BloombergNEF, <https://www.global-climatescope.org>.
17. Щорічний Звіт УБЕА «Вітроенергетичний сектор України 2021. Огляд ринку». 23. 2023, Towards a green transition of the energy sector in Ukraine. UNDP, 20 June <https://www.undp.org/ukraine/publications/towards-green-transition-energysector-ukraine>.
18. Millan L. Ukraine Is Plannin Its Green Reconstruction Even as War Rages On. Bloomberg, 15 May 2023, <https://www.bloomberg.com/news/features/2023-0515/ukraine-green-rebuilding-focuses-on-clean-energy-climate-action>
19. План відновлення України, <https://recovery.gov.ua>.
20. Ukraine Relief and Reconstruction. Communication From the Commission to The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic and Social Committee and The Committee of The Regions. European Commission, 18 May 2022, https://commission.europa.eu/system/files/2022-05/ukrainerelief-reconstruction_en.pdf.
21. Green Deal. Mowing Forward Together, <https://eu4ukraine.eu/greengeal-ua> 28. A Green Deal for post-war <https://en.ecoaction.org.ua/green-deal-post-war-ukraine.html>
22. Ukraine. Екодія, ЄС виділить 7 млн євро на реалізацію проєктів зеленої розбудови українських міст. Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України, 17 лютого 2023р., <https://mepr.gov.ua/yes-vydilyt-7-mln-yevro-na-realizatsiyu-proyektivzelenoyi-rozbudovy-ukrayinskyh-mist>
23. Ветрова В. Під час відбудови України має враховуватися Європейський зелений курс – ГО розробили основні принципи. GreenPost, 8 травня 2022р., <https://greenpost.ua/news/pid-chas-vidbudovy-ukrayiny-maye-vrahovuvatysyayevropejskyj-zelenyj-kurs-go-rozroblyly-osnovni-i44931>.
24. Європейський зелений курс і кліматична політика України: Аналітична доповідь. Режим доступу: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2022-07/dopovgreendeal-1-red-pogod-doverstki_12_07_2022_gotove.pdf
25. Екологічне законодавство. доступу: <https://deplv.gov.ua/ekologichne-zakonodavstvo/>

3. Національна екологічна політика. доступу: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/natsionalna-ekologichna-polityka>.

Інформаційні ресурси

1. Бюро інформації Ради Європи в Україні – <http://www.coe.kiev.ua/index.html>.
2. Верховна Рада України – <http://www.rada.kiev.ua>.
3. Європейський банк реконструкції та розвитку – <http://www.ebrd.com/russian/about/index.htm>

4. Європейський Союз – <http://europa.eu.int/>
5. Інститут євроатлантичного співробітництва – <http://www.ieac.org.ua/>
6. Комітет Верховної Ради України з питань європейської інтеграції – <http://domino.rada.gov.ua/>
7. Міністерство закордонних справ України – <http://www.mfa.gov.ua>
8. Міністерство оборони України – <http://www.mil.gov.ua/>
9. ОБСЄ – <http://www.osce.org/index.php>
10. ООН – <http://www.un.org/>
11. Офіційне Інтернет-представництво Президента України – <http://www.president.gov.ua>
12. Офіційний сайт Представництва України в ЄС – <http://ukraine-eu.mfa.gov.ua>
13. Представництво ООН в Україні – <http://www.un.kiev.ua/ua/>
14. Рада Європи – <http://www.coe.int/DefaultEN.asp>
15. Рада національної безпеки України – <http://www.rnbo.gov.ua/>
16. Світовий банк – <http://www.worldbank.com/>
17. Україна та Світова організація торгівлі – <http://wto.gov.ua/ukr>
18. Урядовий портал – <http://www.kmu.gov.ua/control>
19. Центр електронної документації ООН в Україні – <http://www.mmc.kiev.ua/>
20. Центр новин ООН – <http://www.un.org/russian/news/>